

יבצע מאנפדררדיים, שבוצע על ידי לא היה לו שום קשר שהוא עם אייכמן, טען קורט בכר בעדותו בכתב, אותה מסר במשפט אייכמן. בפרק זה נעמד על פרטי מיבצע זה, שיא מיבצעו של בכר. חיש מהר ניחח עד כמה היה קשור קשר עז באדולף אייכמן ובמיבציה ההשמדה שלו.

*** סגן-אלוף, פילגש ואסיר

ה בה ונזכור: השכם בבוקר, ביום ה' 19 במארס 1944, כאשר התעוררו בני בודפשט משנתם, נסתבר להם כי לא היה זה יום א' רגיל. כי בבוקר זה חדר צבא בעל-בריתם הגרמני למדינה. יחד עמו הגיע הגסטאפו.

בשעה שבע בבוקר טילפן הבארון היהודי אלפונס וייס בהתרגשות רבה לבן-אחיו, האנס פון-מאוסנר. הוא הודיע לו על כיבוש הונגריה בידי הגרמנים, הטיל עליו להזיר מייד את כל בני המשפחה המסופעת, לדאוג כי כולם יצילו את עצמם. מאוסנר פעל במהירות. כתוצאה מכך הצליחו כימעט כל בני-המשפחה היהודיים למצוא להם מיקלט בטוח. שני החשובים ביותר, פרנץ חורין והבארון מוריץ קורנפלד, לא המתונו אף לקבלת האזהרה, כבר ברחו קודם לכן למינור ייודותי. מאוסנר עצמו מצא מיקלט אצל נציגי הצלב האדום.

כעבור יומיים-שלושה הגיע סגן-אלוף הסיס קורט בכר עם אנשי מחלקתו לבודפשט. נשמע מה פניו: "כאשר הגעתי עם אנשי מחלקתי לבודפשט, נמסרו לידי שלושה בתים, שהופקעו עליידי מפקדת הצבא הגרמני. נסתבר לי כי בתים אלה היו שייכים למשפחה מאנפרד

מאת קורט אמנר בשיתוף פעולה עם יואל בראנר כל הוכיות בעברית שמורות © העולם הזה

וייס, ועל כן ביקשתי כי נציג המשפחה יבקר אצלי, כדי שאפשר יהיה להכין עמו בצורה מסודרת רשימה של המסלולים והרכוש.

איוה מיקרה! לגמרי במיקרה, כתוצאה מהפקעה מיקרית של קצין-צבא תמים, פלש בכר דחקא לבתי המשפחה הזאת. לגמרי במיקרה הגיע נציגו הכלכלי המיוחד של היינריך הימלר לביתו של איל-הכלכלה מספר 1 של הונגריה.

כי משפחת וייס לא היתה משפחה רגילה. היא חלשה על אימפריה כלכלית שנושאה את שם מייסד המשפחה המנוח — מאנפרד וייס. היה זה טראסט עצום של מיפעלים, שייצרו את הכל — החל במטוסים וכלה בטיכות. מיפעלי מאנפרד וייס תפסו בהונגריה את אותו המקום שתפסו מיפעלי קרופ בגרמניה ומיפעלי סקודה בצ'כוסלובקיה — ושתופסים כיום מיפעלי סוגל בונה בישראל.

בכר השתכן בחחילה של חורין, המנהיג הכלכלי של המשפחה. הוא שמח מאד להעמיד בית כה מפואר לרשות הפעילות החברתית של פילגש, הרזונת הרמינה פון-פלאטן, שעליה עוד נשמע בהמשך סידרה זו. גם קציניו היו מרוצים מאד מן התחוללות שנמסרו להם.

אולם בתמים אלה שכן אורח נוסף. אין ספק כי זה היה מעדיף לגור בצריף עיוב מאשר בחחילה מפוארת של הסיס. כי היה זה הר"ר פרנץ קלמן, אחד המנהלים העיקריים של מיפעלי המשפחה. יהודי זה נתפס מיד אחרי הכיבוש, הוחזק במשך שלושה שבועות במאסר אלגנטי. יום אחרי יום נאלץ להסביר לבכר את העניינים המסובכים-עדיאמה של הטראסט העצום, על פי הספרים שהוחרמו. אחרי שנחס-כמו לימון, שוחרר — ומיהר להסתתר עד סוף הכיבוש.

לבכר שוב לא היה צורך בו. כי עתה הבין בעצמו את ענייני המשפחה, עד לפרטי הפרטים.

תחרות השודדים

מדוע התעניין קורט בכר כל כך במשפחת מאנפרד וייס? אפשר להבין זאת רק מעל רקע היחסים הפנימיים בממלכת השודדים של הרייך השלישי.

ערב הפלישה הגרמנית להונגריה הושג הסכם-מאונס בין היטלר ובין ראש המדינה ההונגרית, האדמיראל הורטי. על פי הסכם זה ניתן לגרמנים יד חופשית להשמיד את יהודי הונגריה, שהורטי הגן עליהם עד אז. אך הגרמנים הסכימו בפרוש כי כל הרכוש היהודי יעבור לידי הממשלה ההונגרית. כלומר: הדם לגרמנים, השלל להונגרים.

אולם הגרמנים כלל לא חלמו לקיים הסכם זה. וכך החלה מיד תחרות פרועה בין כמה מגדולי הרייך השלישי, בינם לבין עצמם, מי ישים את ידיו ראשון על השלל התעשייתי האדיר של מיפעלי מאנפרד וייס. המועמד הטיבעי היה האיש מספר 2 שן הרייך: הרמן גרינג, החומס של אירופה, שביקש לצרף את הרכוש לממלכתו הכלכלית, שנקראה "מיפעלי הרמן גרינג".

אולם הימלר, המפקד הממושקף של הסיס, היה זריז יותר מאשר גרינג, המפקד השמן של חיל-האוויר. נכון יותר: קורט בכר היה זריז יותר מאשר הבונונים של גרינג. מטרתו היתה כפולה: להעביר את מיפעלי וייס לידי הגרמנים בניגוד להסכם עם ההונגרים (אך מבלי לתת להונגרים את האפשרות לטעון כי רימו אותם), ובאותה שעה לדאוג כי המיפעלים יעברו דחקא לידי הסיס ולא לידי גרינג.

קרוב לדחאי כי היתה לבכר מטרה שלישית, שעליה לא דווח אף להימלר: לשלשל לכיס של עצמו כמה מיליוני דולארים, ולהעבירם למקום בטוח בארץ ניטראלית, לכל מיקרה שלא יבוא. כי אשרי איש הרואה את הגולד.

טובע נאחו בקש

מיקרה קטן עזר לבכר. פרנץ חורין, איש-המשפחה של המשפחה, לא ידע כי ביתו נתפס על-ידי הסיס. כעבור כמה ימים טילפן הביתה, ממחבואו במינור, כדי לברר מה המצב. מיידי נאסר על-ידי קומנדו ממונע של הסיס, הובא למפקדת הגסטאפו.

שם נערך מחזה מחובבם ואכזרי. החוקרים האשימו את חורין בכך שחיבל בודון בתעשייה ההונגרית, במגמה לפגוע במאמץ-המלחמה הגרמני. כעבור יומיים הועבר לבית-הסוהר. שם כבר ישבו כמה ממכריו. אלה כמעט ולא הכירוהו, כי הכלכלן הוכה בכל חלקי גופו, היה מכוסה פצעים, חבלות ודם. לפני כן חתם חורין על הודאה, בה אישר את האשמות הכוזבות. על סמך הודאה זו אפשר היה להוציאו להורג בכל עת.

סיפר עד ראיה: חורין החזיק בידו מנה של רעל. הוא רצה לבלוע אותה וקרא: "חיי אינם שווים עוד פרוטה! אין לי מוצא אחר!" על גבי דף של ספר כתב מכתב-פרידה למשפחתו. אך שאר היושבים בכלא שינעוהו לחתור על מעשה-יאוש.

חורין לא נישאר זמן רב בכלא זה. יחד עם שאר האסירים, נישלח ברכבת למחנה ריכוז באוסטריה. הוא כבר ראה לפניו סוף של עינויים — כאשר באה הצלה בלתי-צפויה. קצין סיס בשם בכר הופיע במחנה, הודיע לו שהוא מוכן להצילו מן המחנה — בתנאי שחורין יעזור לו. להשיג בהונגריה את הציוד הדרוש לסיס. מובן שחורין, כמו טובע, נאחו בקש זה.

כך חזר חורין לביתו — בתור אסיר הסגור בחצר אחד, בשעה ש-משחררו" התנהג

כבעל הבית. עברו כמה ימים. אז הודיע בכר לחורין הודעה מצערת: מאחר שנסתבר לו שחורין אינו יכול לעזור לו ברכישת הציוד, הוא נאלץ לחתור על שרותו. משמע: להחזירו למחנה-הריכוז.

במשך כמה ימים נתן בכר לחורין להתבשל בסירי-הלחץ של פחדיו. כשהתרכך חורין די צורכו, קרה הדבר שבכר עצמו העיד עליו, אחרי המלחמה, במילים הבאות: "חורין ביקש את אנשי להודיע לי כי הוא רוצה להציע לי הצעה. עליתי לחדרו. שם הציע לי את ההצעה הבאה: 49% של מיפעלי מאנפרד וייס נמצאים בידי המדינה ההונגרית. אך 51% עדיין נמצאים בידי בני המשפחה. הוא היה מוכן להעביר חלק זה לי, כלומר לגרמניה או לסיס. תמורת זה הוא ביקש לאפשר לו ולבני משפחתו לנסוע למדינה ניטראלית, ולהעמיד לרשותם אמצעי-קיום מינימליים, כדי שיוכלו לחיות שם."

הצעה גאונית. מי, בעצם, הציע אותה למי? חורין לבכר, או בכר לחורין? אי-אפשר לדעת זאת. כי מלבד בכר חי כיום רק עד יחיד: פרנץ חורין עצמו, שהוא כיום מיליונר ניו-יורקי בן 84. אולם חורין מסרב בכל תוקף לספר מה קרה בינו ובין קצין הסיס. הודיע הוא לאחרונה: הפרטים רשומים בספר זכרונותיו, אך זכרונות אלה יפורסמו רק אחרי מותו. עד אז אסור אפילו לבני משפחתו לקראם. מה מקורה של הסתייגות מוזרה זו? יתכן כי תיראה פחות מוזרה לאור מה שקרה אחרי שהוצעה העיסקה באותה שיחה חורין-בכר.

הסוואה, הונאה — ואליבי

דברי בכר עצמו, היה לו קשה מאד לספר את הרעיון להימלר. לשחרר יהודים תמורת מיפעלי-כלכלה? לא היה מן הנמנע כי הימלר ישלח אותי פשוט למחנה-ריכוז!

אולם הימלר כלל לא חלם לשלוח את "בכר הצייתי ביותר שלו" למחנה-ריכוז, על שהעז למסור לו מיפעל-ענק, שעמד להפכו לאילת-עשייה ברייך השלישי. להיפך. כבר קודם לכן הצילו הרוטשילדים את חייהם בעזרת עיסקה דומה.

אולם הימלר שאל את עצמו: איך אפשר לשדוד את המיפעל בצורה שהממשלה ההונגרית לא תוכל להתלונן. בפני היטלר כי הסיס מפר את מילת-הכבוד של הפיור הקדוש?

על כך צץ רעיון גאוני: הסיס לא ירכוש את המפעל, מבחינה רשמית, אלא יקבל אותו לידי רק כנאמן, למשך 33 או 25 שנה. כך אי-אפשר יהיה לטעון כי הרכוש עבר לידי הגרמנים. אך אם גרמניה תנצח בינתיים במלחמה, איוה ערך יהיה להסכמים פורמליים? מי יפריע או לסיס, השליט של אירופה, להפקיע את המיפעל גם באופן רשמי?

הימלר הסכים להצעה. בכר מיהר חזרה לבודפשט, הודיע לחורין כי הסיס אינו רוצה להיות בעל המיפעל, אלא רק נאמן. השתפך בכר בעדותו אחרי המלחמה: "הצעה נדיבה זו נגעה עד לעומק ליבו של חורין."

יתכן כי בשעה שעובד הצעה זו, לא חשב בכר רק על הצורך למות את ההונגרים ואת גרינג. הימים היו ימי אביב 1944, שנה וחצי אחרי סטאלינגראד ואל-עלאמיין, ואיש פיקח כמו בכר (שלא כקלגס עיחר כמו אייכמן) לקח בחשבון כי הרייך עלול להתמוטט. תחבולת-ההסוואה יכלה לעזור לו, במיקרה הצורך, לבנות לעצמו אליבי אישי — מבלי להפריע לו להתעשר בינתיים אישית מן השלל.

על כל פנים: במשך כמה ימים חוברה בחחילה של בכר, בעזרת כמה עורכי-דין ממולחים, שורה של חוזים, שהיו מלאכת-מחשבת של הסוואה והסתרה. הרכוש העצום של המשפחה פורט בפטי-פרטים, החל בבתי-חרושת ובמניות, וכלה בפקדונות-בנקים ומיגרשים. הכל הועבר לחברת-נאמנות, עם יפוי-כוח בלעדי לנאמנים — אשר בראשם

כפי שצולם לאחרונה (יושב) במלון אלגנטי בעיר גסטאד, ש' בשווייץ. חורין, חתנו של מייסד השושלת, הפך שוב למיליונר בארצות-הברית, שם גדלים עתה נכדיו. הוא מוסיף ומסרב בעקשנות לדבר על בכר.

פרנץ חורין